ڕۆژنامەی سۆڤیەت کوردستان و مۆژدەیەک

فەخرەددین تاهیر

بزاڤی ڕۆژنامەگەری کوردی لە هەندەران بە چەند قۆناخێکی گرنگ و بەرچاو تێپەڕیوە، بەڵام موخابن هەتا ئێستا نەتواندراوە هەموو لایەنە شاراوەکانی بەسەر بکرێنەوە، یان لێکۆڵینەوەیەکی زانستی لەسەر بکرێت، ئەوەی دەربارەی ئەم بزاڤە ڕۆشنبیرییەش ئەنجام درا بێت، بێگومان سەد لە سەد لەو باوەڕەدام کە کارێکی ناکامڵ و ناتەواوە ، چونکە هەتا ئێستاکە بیبلۆگرافیایەکی تەواوی ئەو هەموو ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاڤۆکە کوردییانەی لە تەواوی هەندەران چ بە زمانی کوردی، یان بەزمانانی دیکەی بیانی دەرچوون بە چاپ نەگەیشتوون. ئەوەی کراشبێت هەروەک لە بەرایی ئاماژەم پێدا ناکامڵ و ناتەواوە ، چونکە پێمـوایە ژمارەیەکی ئێجگار زۆری ئەو ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاڤۆکانە بە تەواوی نەدۆزراونەتەوە.

بێگومان ئەو جۆرە تەرزە کارانە کاری تاکە کەسی نین، بەڵکو کاری دامودەزگایەکی مەزنی ڕۆشنبیریین، کە دەبێ چەند لێژنەیەکی پسپۆر لەم بوارەدا پێک بهێنن بۆ ئەوەی بتوانن لە هەر وڵاتێک ئەو لێژنەیەی کە ئامادە دەکرێت خۆی بۆ ئەم کارە تەرخان بکات، بە واتەیەکی دیکە کاری کۆکردنەوە و بە ئەرشیف کردنی بزاڤی مێژووی ڕۆژنامەگەری کوردی لە هەندەران ئەوەندە سانا نییە بە تاکە کەس ئەنجام بدرێت ، بەڵکو کاری گرووپێکی پسپۆرە لەم بوارەدا ، بەڵام موخابن هەتا ئەمڕۆکەش ئەم کارە گرنگ و بەرچاوە بە تاکە کەس ئەنجام دراوەو ئەنجام دەدرێت، هەر لەبەر هەندێش نەتواندراوە هەموو لایەنە بزر بووەکەی بخرێتە ڕوو ، بەڵام خۆ ناکرێت لایەنە گرنگ و کاریگەرەکەشی فەرامۆش بکرێت، چونکە ڕۆڵی بزاڤی ڕۆژنامەگەری کوردی لە هەندەران لە نێوەندی ڕەوەندی کوردیدا هەنگاوی بەرچاو و پۆزەتیڤی لە بواری میدیای کوردیدا بینیوە.

بەڵام ئەگەر باس لە بزاڤی ڕۆژنامەگەری کوردی لە هەندەران بکەین، دەبینین گەلێک لایەنی نهێنی هەیە هەتا ئێستاکە لەلامان بە تەواوی ڕوون نەبۆتەوە، بەڵکو دەتوانین بڵێین گەلێک نهێنی و بابەتی شاراوە ماون کە هەتا هەنووکە بۆ میدیای کوردی ئاشکرا نەبووە.

ئەز بەش بەحاڵی خۆم ماوەیەکی دوور و درێژە لە هەندەران لە گەڕان و بەدواداچوون دام بۆ ئاشکرا کردنی ئەو نهێنیانە و لەم ڕووەشەوە گەلێک کاری بەرچاوم ئەنجام داوە.

ئەوەی شایەنی باسە هەر لەو چەند ساڵەی ڕابردوودا چ لە ئەورووپا و ئەمریکا و ئوسترالیا و سۆڤیەتی جاران بە گشتی و ڕوسیای ئێستا بە تایبەتی دەیان و سەدان گۆڤار و ڕۆژنامە و بڵاڤۆک و چاپەمەنی چ بە زمانی کوردی ، یان بە زمانەکانی دیکەی بیانی لەسەر کورد دەرچووبن، یان دەردەچن بەشی زۆریانم دۆزیوەتەوە و لە ئەرشیفی خۆمدا لە سوید پاراستووە.

ئەوەی شایەنی باسە لە ساڵی (١٩٩٢) دا بۆ یەکەمین جار لە سەفەرێکی هونەری سەردانی شاری (سانکت پیترسبوورگ و مۆسکۆ)م لە ڕووسیا کرد. ئەوە بوو هەر چەند مانگێک دواتر لە مۆسکۆ دەستم کرد بە خوێندن، ئەمەش بۆ من بوو بە هەلێک کە بەدوای ئەو چاپەمەنی و ڕۆژنامە و گۆڤارانەدا بەگەڕێم کە لەپێش هەڵوەشانەوە و دوای

Bytyn elkelerin proletarlarь, birləşin!

SOVET KYRDYSTANЬ

VIII-ci davamь

qiməti 5 qəpik

Lacьn rajon partija və içraija qomitelarinin orqanь
10 fevral, çyma-axşamь 1938-çi il № 8 (345)

Jyksək dəvlət
rəhвərlər lovo
вəjənməjə qapı
tənqidə çiddi q
milləşməlidirlər
muşam və вun
rəm və hər şej
ifadə oluna вil
korlux kimi, ej
tizm kimi pisl

SSRI вirinçi caqrьş Baş Sovetinin вirinç

Ittifaq Sovetinin və Millətlər Sovetinin 1938-çi il janvarьn 17-də bi

Informasija mə'lumatı

Janvarьn 17-də gyndyz saat 2-də, Qremlda, Ittifaq Sovetinin içlas zalьnda Ittifaq Sovetinin və Millətlər Sovetinin ikinçi birgə içlasь olmuşdur.

Içlasa Millətlər Sovetinin Sədri N. M. Şverniq sədrlik etmişdir.

SSRI Baş Soveti, birgə içlasьn myzakirə məsələlərinin 5-çi bəndinə—deputatlarьn ez deputat vəzifələrini jerinə jetirmələri ilə əlaqədar xərçlərinin edənilməsi məsələsinə baxьlmasь təklifini qəbul etmişdir. SSRI Baş Soveti, deputat P. Q. Mosqatovun təklifi ilə həmin içlasda birinçi olaraq aşaqьdakь qərarь qəbul etmişdir:

1. SSRI Baş Soveti deputatlarь ycyn, ez deputatlьq vəzifələrini jerinə jetirmələri

18. Vol
Qomel səhə
19. Di
ASSR, Jen
20. Zd
Leninqrad
deputat.
21. Q
ki oblastь.
putat,
22. (
USSR, Or
23. Q
na— Mosq
dan deputa
24. M

ڕۆژنامەی سۆڤیەت کوردستان یەکەمین ژمارەی لە شاری لاچین لە کوردستانی سۆڤیەت بڵاوکراوەتەوە.

هەڵوەشانەوەی یەکێتی سۆڤیەتی جاران و رووسیای فیدراڵی ئەمڕۆدا دەرچوون، بەو نیازە سەردانی کتێبخانە و ئەرشیفخانەکان بکەم، دوای گەڕان و سۆراغێکی چەند ساڵی، توانیم لەسەرەتای ساڵی (٢٠٠١)دا لە شاری سانکت پیترسبوورگ بەشی زۆریان بدۆزمەوە. بێگومان یەکێک لەو ڕۆژنامانەی کە بۆ یەکەمین جار دۆزیمەوە ، ڕۆژنامەی (سۆڤیەت کوردستان) بوو. پێم وایە من یەکەمین کەسم کە ئەو شەرەفە گەورەیەم پێ دەبەخشرێت کە ڕۆژنامەیەکی کوردی لە سۆڤیەتی جاران دەرچوو بێت دوای حەفتا ساڵ دەرچوونی لە ئەرشیفخانەیەک لە شاری (سانکت پیترسبوورگ) لە رووسیا بیدۆزمەوە.
ڕۆژنامەی سۆڤیەت کوردستان بەگوێرەی ئەو ژمارانەی لە ئەرشیفدا خوێندمەوە دیارە کە یەکەمین ژمارەی لە ساڵی (١٩٣١) دا لە شاری لاچین بە زمانی ئازەری چاپ و بڵاوکراوەتەوە ، ئەو ژمارانەی کە لە ئەرشیفخانەی رووسیادا دۆزیمەوە دەکەوێتە نێوان ساڵانی (١٩٣٨-١٩٤٥)، بەڵام مخابن ژمارە سەرەتاییەکان کە لە نێوان ساڵانی (١٩٣١- ١٩٣٧) دا دەرچوون هەتا هەنووکە چەنگم نەکەوتوون. ڕۆژنامەی سۆڤیەت کوردستان ڕۆژنامەیەکی هەفتانە بووە تیراژەکەشی لە نێوان «٧٠٠» دانە و هەندێک جاریش گەیشتۆتە «٨٠٠» دانە، قەوارەکەشی وەک ڕۆژنامەکانی ئەمڕۆی کوردستان بۆ نموونە وەک (خەبات ، میدیا ، جەماوەر ، هاووڵاتی ...تاد) بەڵام تۆزێک درێژاییەکەی لەم ڕۆژنامانەی ئەمڕۆی کە ناومان هێنان بە «١٠» سانتیمەترێک درێژترە ، ئەم ڕۆژنامەیە بە شێوەی ڕۆژنامەکانی ئەو سەردەمەی سۆڤیەتی جاران چاپ و بڵاوکراوەتەوە.ئەو ژمارانەی کە من بینیومن ، هەندێکیان لەسەر کاغەزێکی تەنکی زەردن و بەشێکی زۆریشیان کاغەزەکەیان تۆزێک ئەستوور ترە لە کاغەزی نۆرماڵ، ڕۆژنامەی سۆڤیەت کوردستان بەشی زۆری ژمارەکانی چوار لاپەڕەیین ناوە ناوەش بە شەش لاپەڕە و هەندێک جاریش بە دوو لاپەڕە بڵاوکراونەتەوە.لەناوەڕۆکی ژمارەکانی ئەم ڕۆژنامەیەدا، بەشی هەر زۆری لاپەڕەی یەکەمی ژمارەکانی تەرخان کراوە بۆ پروپاگەندە کردن بۆ دەسەڵاتدارانی ئەو سەردەمەی سۆڤیەتی جاران و هەروەها بەشی زۆری لاپەڕەی یەکەمی ئەم ڕۆژنامەیە بە وێنەی لینین و ستالین ڕازانراوەتەوە ، بەڵام لە لاپەڕەکانی دیکەیدا زۆرتر گرنگی بە هەواڵی دەڤەرەکە دراوە کە ئەو دەڤەرەش لەو سەردەمەدا دەڤەرێک بووە بە ناوی (سۆڤیەت کوردستان) ناسراوەو لە ماوەیەکی کەمدا خاوەن ئۆتۆنۆمی بووە. هەر چەند لە زۆر نووسین و وتاردا ناوی بە کوردستانی سۆر ناسراوە ، بەڵام دوای گەڕان و سۆراغ کردن و دۆزینەوەی ئەو ژمارانەی ڕۆژنامەی سۆڤیەت کوردستان ، بۆم دەرکەوت دەڤەرەکەش هەر ناوی سۆڤیەت کوردستان بووە ئەوەی لای من سەرنجڕاکێش بوو ڕۆژنامەی سۆڤیەت کوردستان لە زۆربەی بابەت و نووسینەکانی کە تێیدا بڵاوکراوەتەوە لە زۆر شوێندا ناوی (کوردستان)ی زۆر بە ڕاشکاوانە هێناوە بە پێچەوانەی ڕۆژنامەی ڕێیا تازە کە زێدەتر کورد و کوردستانی بە ناوی کرمانجی ناو بردووە.
مخابن لەبەر ئەوەی لە زمانی ئازەری باش تێنەدەگەیشتم زۆر بابەتی گرنگ هەبوو وەک شیعر و هەواڵ و ڕەوشی ئەو دەڤەرە بەباشی لێی حاڵی نەدەبووم . ئەو ژمارانەی کە لە ئەرشیفدا مابوونەوە زۆر بوون منیش فریای ئەوە نەدەکەوتم کە هەر هەمووی بە تەواوی بخوێنمەوە ، هەر لەبەر هەندێش لەو کورتە نووسینەمدا دەمەوێ تەنێ ئەم ڕۆژنامەیە بۆ

خـوێنەرانـی بەڕێز ئاشکرا بکەم و هەوڵ دەدەم لە گـەڕانـەوەم بۆ ڕووسـیـا لە داهـاتوودا لێکۆڵینەوەیەکی تێر و تەسەلی لەسەر ئەنجام بدەم .
ئەوەی جـێگای باسـە هەتا ئێـسـتـاکـە هیـچ نووسـەر و ڕۆژنامـەنووسـێکی کـورد بـە هیـچ شێوەیەک ئاماژەیان بە ناوی ئـەم ڕۆژنامەیە نەداوە ، بۆیە لێرە دووبارەی دەکەمـەوە کە من بۆ یەکەمین جار ناوی ئەم ڕۆژنامەیە لە میدیای کوردیدا ڕادەگەیێنم.
لە دومـاهیـدا بە باشی دەزانم ئامـاژەیەکی خـێـرا بەو ژمـارانـەی ڕۆژنامـەی (سـۆڤـیـەت کوردسـتـان) بدەم کـە لە ئەرشیـفـخـانەی تایبەت بە ئەرشیف کـردنی گۆڤار و ڕۆژنامـە کۆنـەکان لە شـاری (سـانکت پیـتـرسـبـوورگ) لە ڕووسیـا کە چاوم پێدا خشـاندوون و هەندێک لە ژمارەکانی بخەمە ڕوو ، کە بریتین لەمانە:
١- سۆڤـیـەت کـوردسـتـان، ژمـارە «٣» (٣٤٠)، ١٥-١-١٩٣٨ ، لەسـەر نـاوی « سـۆڤـیـەت کوردستان » دروشـمی (هەموو پرۆلیتاریای جیهـان یەکگرن) بە زمانی ئازەری نووسراوە و لە ژێر نـاوی ڕۆژنامـەکەش نووسـراوە: « ئۆرگـانی دەڤـەری لاچین »ە. لە ژێری ژێرەوەی لاپەڕە چـواردا بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنـامـە:« سـدیخ بـاژرامـۆڤ» نووسـراوە، ئەم ژمارەیە بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
٢- سـۆڤیـەت کـوردسـتـان، ژمـارە «٤» (٣٤١) ، ٢١-١-١٩٣٨، بەهەمـان شـێوەی ژمـارەی پێشـوو دروشم و ئۆرگـان و بەرپرسی بـەڕێوەبەر وەک خـۆی نووسـراوە و ئەو ژمـارەیەش بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
٣- سۆڤیـەت کوردسـتـان ، ژمارە «٥» (٣٤٢)، ٢٥-١٢- ١٩٣٨، ئەم ژمـارەیەش دروشم و ئۆرگان وەک ژمارەکانی پێشتر وایە ، بەڵام بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە گۆڕاوە کە ئەمە ناوەکەیەتی :« مامەش ئەحمەدۆڤ ». ئەم ژمارەیەش هەر بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
٤- سـۆڤـیـەت کـوردسـتـان ، ژمـارە «٧» (٣٤٤)، ٥-٢-١٩٣٨ ، ئەم ژمـارەیەش بـە هـەمـان شـێوەی ژمـارەکـانی پێـشـوو ، دروشم و ئۆرگـان نووسـراوە ، بەڵام جـارێکی دیکە ناوی بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە گۆڕاوە و لە کۆتایی لاپەڕە چواردا ،(سەدیخ باژرامۆڤ) نووسراوە، ئەم ژمارەیەش بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
٥- سـۆڤیـەت کوردسـتـان ، ژمـارە «٨» (٣٤٥)، ١٠-٢-١٩٣٨ ، ئەم ژمـارەیەش دروشم و ئۆرگـان و بـەرپرسی بـەڕێوەبەری ڕۆژنامـە هـەروەک ژمـارەی «٨» وایە و بە چـوار لاپەڕە دەرچووە.
٦- سۆڤیـەت کوردستان ، ژمـارە «١٠» (٣٤٧)، ١٨-٢-١٩٣٨، ئەم ژمارەیەش دروشم و ئۆرگـان و بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنـامـە هـەروەک ژمـارەی پێشـتـر وایە بـە چوار لاپەڕە درەچووە.
٧- سـۆڤیـەت کـوردسـتـان ، ژمـارە «١١» (٣٤٨)،٢٣-٢-١٩٣٨، ئەم ژمارەیەش دروشم و ئۆرگـان و بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامـە وەک ژمـارەی پێـشـتـر وایە بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
٨- سـۆڤـیـەت کـوردسـتـان ، ژمـارە « ١٢» (٣٤٩)، ٢٨-٢-١٩٣٨، بە هـەمـان شـێـوەی ژمـارەکـانی پێـشـوو دەرچووە و دروشـم و ئۆرگـان و بـەرپرسی بـەڕێوەبەری ڕۆژنامـە دەستکاری نەکراوە و بە چوار لاپەڕە دەرچووە.

٩- سۆڤیەت کوردستان، ژمارە «١٣»(٣٥٠)، ٥-٣-١٩٣٨، ئەم ژمارەیەش وەک ژمارەکانی پێشوو دروشم و ئۆرگان و بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە دەستکاری نەکراوە و بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
١٠- سۆڤیەت کوردستان، ژمارە «١٥» (٣٥٢)، ١٥-٣-١٩٣٨، ئەم ژمارەیەش دروشم و ئۆرگان وەک ژمارەکانی پێشوو دەستکاری نەکراوە ، بەلام بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە: (میرهاد عەبدوڵلاژێف)ە، ئەم ژمارەیش هەر بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
١١- سۆڤیەت کوردستان ،ژمارە«١٧»(٣٥٤)،٣١-٣-١٩٣٨،ئەم ژمارەیەش دروشم و ئۆرگان وەک خۆیەتی، بەلام جارێکی دیکە بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە بۆتە (سدیخ باژرامۆڤ) و ئەمجارەیان بە شەش لاپەڕە دەرچووە.
١٢- سۆڤیەت کوردستان، ژمارە «١٨» (٣٥٥)،٥-٤-١٩٣٨، ئەم جارەشیان دروشم و ئۆرگان و بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە وەک ژمارەی «١٧» وایە، بەلام تەنیا بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
١٣- سۆڤیەت کوردستان، ژمارە «٤٣»(٣٨٠)،٢١-٨-١٩٣٨، ئەم ژمارەیەش دروشم و ئۆرگان دەستکاری نەکراوە، بەلام بەڕێوەبەری ڕۆژنامە:(سامان ئەحمەدۆڤ)ە، ئەمجارەشیان هەر بەچوار لاپەڕە دەرچووە.
١٤- سۆڤیەت کوردستان،ژمارە«٤٤»(٣٨١)، ٢٨-٨-١٩٣٨، ئەم ژمارەیەش وەک ژمارەی «٤٣» بلاوکراوەتەوە، هیچ دەستکارییێک لە دروشم و ئۆرگان و بەرپرسی بەڕێوەبەر نەکراوە.
١٥- سۆڤیەت کوردستان، ژمارە «٤٥»(٣٨٢)، ١-٩-١٩٣٨، بە هەمان دروشم و ئۆرگان و بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە هەروەک ژمارەی پێشوو بلاوکراوەتەوە ، لە لاپەڕەی یەکەمی ئەم ژمارەیەدا دوو وێنەی لینین و ستالین بە گەورەیی چاپ کراون.
١٦- سۆڤیەت کوردستان، ژمارە «١» (٤٦٨)، ٥-١-١٩٤٠،لەم ژمارەیەشدا دروشم و ئۆرگان وەک خۆی ماوەتەوە ، بەلام بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە گۆڕاوە و لە ژێری ژێرەوەی لاپەڕە چواردا(مەحەمەد هاشمزادە)ی لەسەر نووسراوە و بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
١٧- سۆڤیەت کوردستان ،ژمارە «٢» (٤٦٩)، ١٠-١-١٩٤٠،لەم ژمارەیەشدا دروشم و ئۆرگان و بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە وەک ژمارەی پێشوو (مەحەمەد هاشمزادە)ماوەتەوە و هەر بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
١٨- سۆڤیەت کوردستان، ژمارە «٥» (٤٧٢)،٢٧-١-١٩٤٠، بە هەمان دروشمی پێشوو ، بەلام ناوونیشانی ئۆرگانەکەی بەم شێوەیەی لەسەر نووسراوە:(ئۆرگانی پارتی کۆمەنیستی ئازەرباجان لەلاچین). بەڕێوەبەری بەرپرسی ڕۆژنامە:(مامەش ئەحمەدۆڤ)ە، بە چوار لاپەڕە دەرچووە.
١٩- سۆڤیەت کوردستان ، ژمارە «٥٢» (٧٦٤)، ٢٨-١٢-١٩٤٤، ئەم ژمارەیەش دروشم و ئۆرگان وەک خۆیەتی ، بەلام لەسەر لاپەڕەی یەکەمی ئەم ژمارەیەدا نووسراوە: (ئەم ڕۆژنامەیە لە ساڵی «١٩٣١»ەوە بە بەردەوامی بلاودەبێتەوە). بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە (مەحەمەد هاشمزادە)یە و ئەم ژمارەیەش هەر بە چوار

لاپەڕە دەرچووە.

٢٠– سۆڤیەت کوردستان ، ژمارە «٤٩» (٨١٣) ، ٢٧-١٢-١٩٤٥ ، ئەم ژمارەیەش دروشم و ئۆرگان وەک خۆیەتی ، بەلام بەرپرسی بەڕێوەبەری ڕۆژنامە « دلارا ماهیشۆڤا»یە و ئەم ژمارەیەش بە دوو لاپەڕە چاپ و بلاوکراوەتەوە.

تێبینی :

ئەم بابەتە لە گۆڤاری ‹ ڕامان ›ی ژمارە ‹٨٦-٨٧› ی مانگی تەمموز/ ئاب ٢٠٠٤ دا لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی ئێستاکە گۆڤاری ڕامان وەك جاران لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت نابینرێت و بابەتەکەش گرنگی خۆی هەیە ، هەر لەبەر هەندێ بە پێویستم زانی جارێکی دیکە لە سایتی ئینەرنێتیشدا بڵاو ببێتەوە.

ستۆکهۆم ٢٩-٩-٢٠٠٤